

28.09.2017

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite OM 1/559/2011

Asia **Pohjoismaisen saamelaisopimuksen mahdollisen kansallisen voimaansaattamisen edellytyksistä**

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavan:

Pohjoismaisella saamelaisopimuksella olisi toteutuessaan huomattava vaikutus saamelaisen kulttuurin, kielen ja yhteiskuntaelämän lujittamisessa. Lisäksi se loisi edellytyksiä saamelaisasioita koskevan, rajat ylittävän yhteistyön kehittämiseksi edelleen. Toiveenamme on, että tämä vuosikymmeniä valmisteilla ollut sopimus saataisiin mahdollisimman pian voimaan. Seuraavassa käsitellään niitä kokonaisuuksia ja sopimusmääräyksiä, jotka koskevat opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaa.

Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus

Esi- ja perusopetus

Saamelaisten kotiseutualueella kunnalla on velvollisuus antaa saamenkielisille oppilaille opetusta pääosin saamen kielellä. Oppilaan huoltajalla on kuitenkin mahdollisuus valita opetuskieli, jos oppilas pystyy opiskelemaan myös suomen kielellä tai muulla kielellä, jolla saamelaisten kotiseutualueella asuville lapsille opetusta järjestävä kunta opetusta järjestää. Saamenkielisenä pidetään henkilöä, joka on ensimmäisenä kielenä oppinut saamen kielen tai joka osaa parhaiten saamen kieltä.

Saamelaisalueen ulkopuolella annettavan saamenkielen opetuksen valtionavustuksesta säädetään opetusministeriön asetuksella vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtion-avustuksen perusteista (1777/2009).

Perusopetusta täydentävä saamen kielen opetus on perusopetuslain mukaista opetusta, joten perusopetuslain määräyksiä on tässä opetuksessa noudatettava. Perusopetuslain 4 §:n mukaan kunta voi järjestää laissa tarkoitettuja palveluita itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkia ne toiselta perusopetuksen järjestäjältä. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään lain mukaisesti. Mikäli opetuspalveluita siis hankitaan, on palvelujen tuottajalla oltava oikeus järjestää perusopetusta.

Lainsäädäntö ei estä etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta oppivelvollisten perusopetuksessa. Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta kuitenkin huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oikeudellinen vastuu on opetuksen järjestäjällä.

Perusopetuksen uusissa opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.

Opetussuunnitelmien perusteet korostavat koulujen yhteisöllisyyttä edistävän toimintakulttuurin ja aktiivisen kansalaisuuden vahvistamista. Tavoitteena on keskinäiseen ja välittävään vuorovaikutukseen kannustava ilmapiiri, joka edistää oppilaiden osallisuuden tunnetta, innostaa vaikuttamiseen sekä vahvistaa omaaloitteisuutta ja vastuuntuntoa. Opetussuunnitelmatyössä ihmisoikeudet ovat vahvasti läsnä ja kulttuurinen monimuotoisuus nähdään rikkautena. Kriittisen ajattelun taitoja ja kielitietoisuutta (parempaa arvostelukykyä ja kommunikaatiota) painotetaan.

Valtioneuvosto päätti yleisistunnossaan 3.7.2014 toimenpideohjelmasta saamen kielen elvyttämiseksi periaatepäätöksensä. Saamen kielen elvytysohjelma koskee kaikkia kolmea Suomessa puhuttua saamen kieltä: pohjois-, inarin- ja koltansaamea. Periaatepäätös sisältää yleisosuuksien lisäksi 21 nimenomaista toimenpidettä saamen kielen elvyttämiseksi. Periaatepäätöksessä hallitus katsoi kaikkien edellä mainittujen kielten aseman olevan uhanalainen. Periaatepäätökseen sisältyvillä toimenpiteillä hallitus pyrkii osaltaan suojelemaan Suomen alkuperäiskansan kieltä ja kulttuuria sekä edistämään niiden asemaa siten kuin Suomen kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten vähemmistöjen suojelua koskevat velvoitteet edellyttävät. Käsitellessään edellisten hallitusten valtioneuvostotasoisten strategioiden voimassaolon jatkamista, valtioneuvosto päätti 30.12.2015 pitää voimassa saamen kielen elvytysohjelman. Ohjelman toimenpiteiden pääosa on opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sen alaisen hallinnon, kuten Opetushallituksen vastuulla. Toimenpiteiden toteutuksen ja kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta toinen keskeinen ministeriö on oikeusministeriö.

Osaa elvytysohjelmaan sisältyvistä toimenpiteistä on pystytty toteuttamaan hyvin. Esimerkiksi tavoitteet kielipesätoiminnan rahoituksen turvaamiseksi on tarpeeseen nähden saavutettu ja saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen tarkoitetut määrärahat ovat kasvaneet. Saamelaisen kotiseutualueen lisäksi saamen kielipesiä on perustettu jo Helsinkiin, Rovaniemelle ja Ouluun.

Saamelaiskäräjät saa vuosittain valtionavustuksen saamenkielisen oppimateriaalin valmistamista varten. Saamelaisen oppimateriaalin tuottamiseen tarkoitettu määräraha sisältyy Opetushallituksen määrärahoihin. Sitä saa käyttää myös oppimateriaalin kehittämiseen sekä ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen. Vuoteen 2009 saakka saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista varten

saamelaiskäräjille on osoitettu talousarvioesityksen määräraha 258 000 euroa vuodessa. Vuonna 2010 lisätukea oppimateriaalin tuottamiseen on myönnetty noin 81 000 euroa.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslain (36/1973) 11 §:n 2 momentin mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen-, ruotsin- tai saamenkielellä.

Oikeus äidinkielenä olevaan inarin-, koltan- tai pohjoissaamenkieliseen varhaiskasvatukseen on siis kaikkialla Suomessa, ei vain kotiseutualueen kunnissa.

Lapin aluehallintovirastolta saadun tiedon mukaan jo noin 67 % Suomen saamelaisista asuu saamelaisten kotiseutualueen (Inari, Utsjoki, Enontekiö, Sodankylän Vuotso) ulkopuolella. Alle kouluikäisiä saamelaislapsia kotiseutualueen ulkopuolella asuu noin 74 % eli noin 1100. Saamelaista varhaiskasvatusta on saatavilla pohjoissaameksi Rovaniemellä, Oulussa ja Helsingissä äidinkielenä varhaiskasvatuksena ja kielipesätoimintana. Koltan ja Inarin saamenkielistä varhaiskasvatusta ei tällä hetkellä järjestetä saamelaisalueen ulkopuolella. Saamelaisen varhaiskasvatuksen piirissä on saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella noin 50 lasta eli alle 5 % kotiseutualueen ulkopuolella asuvista saamelaislapsista. Saamelaiseen varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on kasvussa niin Rovaniemellä, Oulussa kuin Helsingissäkin.

Saamelaiseen varhaiskasvatukseen on vaikea löytää päteviä ja kielitaitoisia työntekijöitä. Pulaa on sekä lastentarhanopettajista että lastenhoitajista. Työntekijäpula näkyy ryhmien koossa ja lasten jonotusajoissa ryhmiin. Työntekijäpulaa pyritään parhaillaan helpottamaan muun muassa Oulun yliopiston ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen järjestämällä saamenkielisten lastentarhanopettajien koulutuksella.

Myös kielitaitoisista sijaisista on pulaa ja ryhmissä joudutaan usein käyttämään suomenkielisiä sijaisia. Erityislastentarhanopettajan palveluita ei ole tarjolla lainkaan saameksi. Erityislasten tarvitsemia henkilökohtaisia avustajia on vaikea löytää saamenkielisiin ryhmiin.

Varhaiskasvatuslain 9 §:n mukaan Opetushallitus laatii ja päättää tähän lakiin perustuen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, toteuttaa tässä laissa säädettyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen vanhempien ja muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa.

Uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vahvistettiin lokakuussa 2016 ja ne tulee ottaa käyttöön paikallistasolla viimeistään 1.8.2017. Perusteissa todetaan saamelaisten osalta muun muassa seuraavaa:

”Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty

perustuslaissa. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, omaksua saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.”

Varhaiskasvatuslain 2 a §:n mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset sekä antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

Varhaiskasvatuslain 7 b §:n mukaan lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimintayksikössä järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Myös varhaiskasvatuksen lain 2 a §:n mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Laki mahdollistaa **ehdotetun sopimuksen 6 artiklan** mukaisen kohdan, jonka mukaan *saamelaislasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.*

Varhaiskasvatuslain 11 §:n mukaan päivähoitoa suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomioitava lapsen etu. Laki mahdollistaa varhaiskasvatuksen osalta **ehdotetun sopimuksen 6 artiklan** mukaisen kohdan, jonka mukaan *kaikissa saamelaislapsia koskevissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.*

Ammatillinen koulutus

Ammatillista koulutusta koskeva lainsäädäntöuudistus on käynnissä. Ehdotetun sopimuksen määräykset ovat kuitenkin hyvin toteutettavissa myös siinä vaiheessa, kun ammatillisen koulutuksen uudistuksessa annetut lait tulevat voimaan, pääosin vuoden 2018 alusta. Erityisen hyvänä pidetään sitä, että ehdotetun sopimuksen 23 artiklassa todetaan mahdollisuus tarjota tilapäisesti vaihtoehtoisia opetusmenetelmiä.

Korkeakoulut ja tiedepolitiikka

Ei lausuttavaa.

Kulttuuri, taide ja tekijänoikeudet

Oikeus kieleen ja kulttuuriin

Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Lain 121§:n 4 momentin mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueellaan kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään.

Saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 5 § mukaan Saamelaiskäräjien tehtävänä on hoitaa saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat. Tehtäviinsä kuuluvissa asioissa saamelaiskäräjät voi tehdä viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja. Näissä asioissa saamelaiskäräjät käyttää lisäksi päätösvaltaa siten kuin tässä laissa tai muualla laissa säädetään. Saamelaiskäräjistä annetun lain 8 § mukaan Saamelaiskäräjät päättää saamelaisten yhteiseen käyttöön osoitettujen varojen jaosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain määrärahan Saamelaiskäräjille saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseen. Määräraha myönnetään Saamelaiskäräjille valtionavustuslain (688/2001) nojalla.

Saamelaisten yhteiseen käyttöön tarkoitettujen valtionavustusten osalta laki saamelaiskäräjistä on nähtävä erityislakina ja valtionavustuslaki yleislakina. Valtionavustuslain 13 §:n 1 momentin mukaan valtionavustus saadaan käyttää ainoastaan valtionavustuspäätöksen mukaiseen tarkoitukseen. Pykälän 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä valtionavustuslaissa tai 8 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään, valtionavustuksen saajan on noudatettava avustettavassa hankkeessa tai toiminnassa valtionavustuspäätökseen otettuja ehtoja.

Osa opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää taiteen ja kulttuurin edistämiseen tarkoitettua määrärahaa on pidettävä luonteeltaan saamelaiskäräjistä annetun lain 8 §:n mukaisina määrärahoina, joiden jaosta saamelaiskäräjät voivat päättää, kuitenkin siten, että opetus- ja kulttuuriministeriölle kuuluu edelleen valvoa, että määrärahat käytetään osoitettuun tarkoitukseen. Saamelaiskäräjät on itsenäinen Suomen valtiosta erillinen oikeushenkilönsä. Näin ollen valtionavustuslain 7 §:n 2 momentti tulisi sovellettavaksi, kun sille myönnetään valtionavustusta.

Saamelaisille heidän kulttuuri-itsehallintoonsa liittyen myönnettäviä varoja ei voida pitää sellaisena valtionavustuslain 1 §:n 4 momentissa tarkoitettuna rahoituksena, joka myönnetään Suomea sitovaan kansalliseen velvoitteeseen. Valtion velvollisuus tukea vähemmistön kulttuuria aktiivisesti voidaan johtaa kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskevasta kansainvälisestä yleissopimuksesta (Sops 8/76), mutta sopimuksessa ei suoranaisesti säädetä mistään rahoituksesta.

Edellä sanotun perusteella voidaan todeta, että opetus- ja kulttuuriministeriön Saamelaiskäräjille valtionavustuslain nojalla myöntämä tiettyyn tarkoitukseen kohdennettu määräraha tai määräraha, jonka jaosta Saamelaiskäräjät saa päättää on perustuslain 121 §:n 4 momentissa taatun kulttuuri-itsehallinnon periaatteiden mukaista. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Pohjoismaiseen saamelaissopimukseen sisältyvä artikla 20 Oikeus kieleen ja kulttuuriin ei pidä sisällään sellaista, mikä aiheuttaisi toimenpiteitä suhteessa lainsäädäntöön.

Saamelainen kulttuuriperintö

Museolain (729/1992) 1 §:n mukaan museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Muinaismuistolaiilla (295/1963) suojellaan kaikkia kiinteitä muinaisjäänöksiä rauhoitettuna muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Muinaismuistolaki rauhoittaa automaattisesti ilman eri toimenpiteitä lain piiriin kuuluvat kiinteät muinaisjäänökset ja kieltää sellaiset toimenpiteet, jotka saattavat olla vaaraksi muinaisjäänöksen säilymiselle. Kiinteiden muinaisjäänösten rauhoitusta valvoo Museovirasto. Muinaismuistolaiilla säädetään myös irtainten muinaisesineiden ja laivalöytöjen suojelusta.

Saamelaimuseosäätiön ylläpitämä Saamelaimuseo Siida on Suomen saamelaisten kansallismuseo ja opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämä valtakunnallinen erikoismuseo. Siida saa museolain 4a §:n mukaista korotettua valtionosuutta erikoismuseon erityistehtävien hoitamista varten. Museovirasto on sopinut, että Saamelaimuseo Siida vastaa saamelaisten kotiseutualueen osalta rakennetun kulttuuriperinnön ja arkeologisen perinnön vaalimisen asiantuntija- ja viranomaistehtävistä.

Suomi on saattanut voimaan Unescon yleissopimuksen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta vuonna 1987 (SopS 19/1987). Sopimus velvoittaa jäsenmaita huolehtimaan alueellaan sijaitsevan kulttuuri- ja luonnonperinnön määrittämisestä, suojelemisesta, säilyttämisestä, esittelemisestä sekä tuleville sukupolville välittämisestä. Kulttuuriperinnön osalta kansallisena koordinaattorina toimii Museovirasto ja luonnonperinnön osalta Metsähallitus.

Suomi on saattanut voimaan Unescon yleissopimuksen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta vuonna 2013 (SopS 47/2013). Sopimuksen tavoitteena on edistää elävän aineettoman kulttuuriperinnön vaalimista sekä lisätä tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön merkityksestä. Sopimus painottaa perinteen välittämistä, kulttuurista moninaisuutta sekä ihmisten osallisuutta kulttuuriperintöön. Kansallisena koordinaattorina toimii Museovirasto. Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämässä aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmässä on Saamelaiskäräjien edustus.

Suomen kansallismuseo ja Saamelaimuseo Siida ovat tehneet aiesopimuksen Kansallismuseon saamelaiskokoelmien siirtämisestä Siidalle. Myös muut museot ovat sopineet saamelaisesineiden luovuttamisesta omista kokoelmistaan Siidalle museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyön puitteissa.

Luonnon- ja kulttuuriympäristö

Saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n mukaan viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella yhdyskuntasuunnittelua; valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta; kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa- ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhtontaa; saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvan elinkeinon lainsäädännöllistä tai hallinnollista muutosta; saamenkielisen ja saamen kielen kouluopetuksen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämistä taikka muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa.

Maankäyttö- ja rakennuslailla (132/1999) ohjataan ja suunnitellaan ympäristön käyttämistä ja muuttamista. Maankäyttö- ja rakennuslaissa on rakennusperintöä suojaavia ohjausjärjestelmiä, kuten valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, kaavojen sisältövaatimukset ja purkamislupajärjestelmä. Valtioneuvoston hyväksymien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava muun muassa, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät.

Museovirasto on 2009 inventoinut valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt osana valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Inventointi sisältää myös saamelaiden kotiseutualueen saamelaiskulttuurikohteet.

Valtioneuvosto hyväksyi 2014 periaatepäätöksen valtakunnalliseksi kulttuuriympäristöstrategiaksi. Vuoteen 2020 ulottuvan strategian tavoitteena on, että ihmiset arvostavat lähiympäristöään ja toimivat aktiivisesti sen hyväksi. Hyvin hoidettu ja elinvoimainen kulttuuriympäristö lisää ihmisten hyvinvointia. Sillä on tärkeä merkitys elinkeinojen kehittämisessä ja viihtyisän asuinympäristön luomisessa. Ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö vastaavat strategian kansallisesta toteuttamisesta.

Kulttuurielinkeinot, luovat elinkeinot sekä matkailu

Suomen matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartan 2015–2025 tavoite on kestävän matkailun edistäminen ottaen huomioon kulttuurinen kestävyys, joka perustuu kulttuurin ja kulttuuriperinnön ominaisuuksien tiedostamiseen ja arvostamiseen. Kulttuurisessa kestävyudessa matkailua kehitetään paikallisia kuunnellen ja huomioiden paikallinen muu elinkeinotoiminta.

Saamelaiskulttuuriin matkailullinen tuotteistaminen on ollut paljolti ulkopuolisten määrittelemää ja myös toteuttamaa. Johtuen matkailun nopeasta kasvusta esimerkiksi Suomen Lapissa on haasteita sosiokulttuurisen ja ekologisen kestävyuden suhteen. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee Saamelaiskäräjien vastuullinen saamelaismatkailu -hanketta, jonka tarkoitus on luoda saamelaiden lähtökohdista eettiset ohjeet vastuullisen, sosiaalisesti, kulttuurisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävän saamelaiskulttuurin matkailulliseen tuotteistamiseen ja edistämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Pohjoismaiseen saamelaisopimukseen sisältyvä artikla 35 Kulttuurielinkeinot ja luovat elinkeinot sekä matkailu ei pidä sisällään sellaista, mikä aiheuttaisi toimenpiteitä suhteessa lainsäädäntöön. Saamelaisalueen matkailua tulisi tarkastella kokonaisuutena vastuullisen kehityksen näkökulmasta sekä laajakantoisista ja merkittävistä toimista neuvotella saamelaiskäräjien kanssa, jotta saamelaiskulttuurin ja perinteisten elinkeinojen elinvoimaisuus turvataan.

Nuorisotyö

Nuorisotyön ja –politiikan kannalta keskeisiä ovat sopimusluonnoksen artikkelit 5 (maininta saamelaiden tyttöjen ja poikien tasa-arvosta) ja 6 (saamelaislasten oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet heitä itseään koskeviin asioihin).

Neuvottelutulokseen sisältyvät kyseiset sopimusmääräykset eivät, jos ne toteutuisivat esitetyssä muodossa, edellytä muutoksia lainsäädäntöön nuorisotyön ja –politiikan alueella.

Lisäksi voidaan todeta, että saamelaisnuorten (mukaan lukien lasten, sillä nuorisolain ikämääritelmä kattaa kaikki 0-28-vuotiaat henkilöt) oikeutta säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan ja kieliään sekä nuorten aktiivista kansalaisuutta ja osallisuutta tuetaan opetus- ja kulttuuriministeriöstä monin eri tavoin. Osana nuorisoalan avustuspoliittikkaa mm. tuetaan säännöllisesti Suomen saamelaiskäräjien yhteydessä toimivan saamelaisten nuorisoneuvoston toimintaa ja saamen kielipesien toimintaa yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa. Myös Suomen saamelaisnuorten oman järjestön (Suoma Sámi Nuorat rs) toimintaa on avustettu valtakunnallisten nuorisojärjestöjen vuosivastustajärjestelmästä. Muitakin saamelaislasten ja nuorten omia toimintoja, kuten erillisiä kieli- ja kulttuurihankkeita on tuettu eri vuosina.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Kansainvälisten asiain johtaja

Jaana Palojärvi